Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 17 januari 2018 *

”Begäran om förhandsavgörande – Åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism – Direktiv 2005/60/EG – Tillämpningsområde – Artikel 2.1 led 3 c och artikel 3 led 7 a – Ett företags bolagsändamål som består i försäljning av kommersiella bolag som är inskrivna i handelsregistret och som bildats endast för att säljas – Försäljning som genomförs genom överlåtelse av företagets andel i bolaget”

I mål C-676/16,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Nejvyšší správní soud (Högsta förvaltningsdomstolen, Republiken Tjeckien) genom beslut av den 2 december 2016, som inkom till domstolen den 27 december 2016, i målet

CORPORATE COMPANIES s.r.o.

mot

Ministerstvo financí ČR,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden R. Silva de Lapuerta (referent) samt domarna C.G. Fernlund, A. Arabadjiev, S. Rodin och E. Regan,

generaladvokat: Y. Bot,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Tjeckiens regering, genom M. Smolek, J. Vláčil och J. Pavliš, samtliga i egenskap av ombud,

– Spaniens regering, genom A. Gavela Llopis, i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom M. Šimerdová och T. Scharf, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

* Rättegångsspråk: tjeckiska.

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 2.1 led 3 c och artikel 3 led 7 a i Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG av den 26 oktober 2005 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism (EUT L 309, 2005, s. 15).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan CORPORATE COMPANIES s.r.o. (nedan kallat Corporate Companies) och Ministerstvo financí ČR (finansministeriet, Republiken Tjeckien). Målet rör en kontroll som den sistnämnda parten inlett och som avser Corporate Companies iakttagande av de skyldigheter som fastställts i nationell rätt som införlivar direktiv 2005/60.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 I skälen 1, 2, 5, 9, 10, 15 och 46 i direktiv 2005/60 anges följande:

”(1) Stora flöden av svarta pengar kan återverka på den finansiella sektorns stabilitet och rykte och bli ett hot mot den inre marknaden, och terrorismen skakar vårt samhälle i dess grundvalar. Som ett komplement till straffrättsliga lösningar kan förebyggande insatser via det finansiella systemet vara verkningsfulla.

(2) Sundheten, integriteten och stabiliteten i kreditinstitut och finansiella institut och tilltron till det finansiella systemet som helhet riskerar att allvarligt äventyras av att brottslingar och deras medhjälpare antingen försöker dölja var vinning av brott kommer ifrån eller slussa lagliga eller olagliga medel till finansiering av terrorism. …

…

(5) Penningtvätt och finansiering av terrorism sker ofta i en internationell miljö. Åtgärder på enbart nationell nivå eller till och med på gemenskapsnivå, vidtagna utan hänsyn till internationell samordning och samverkan, skulle få en mycket begränsad verkan. Åtgärder som vidtas av gemenskapen inom detta område bör stå i samklang med åtgärder som vidtas i andra internationella forum. När gemenskapsåtgärder vidtas bör man också i fortsättningen ta särskild hänsyn till rekommendationerna från arbetsgruppen för finansiella åtgärder (Financial Action Task Force, FATF), som är det viktigaste internationella organ som verkar i kampen mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Eftersom FATF:s rekommendationer 2003 blev föremål för en omfattande revidering och utvidgning bör detta direktiv anpassas till den nya internationella normen.

…

(9) Genom [rådets direktiv 91/308/EEG av den 10 juni 1991 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar (EGT L 1991, 166, s. 77)] infördes visserligen skyldigheten att identifiera kunder, men direktivet innehöll relativt få närmare uppgifter om de relevanta förfarandena. Med hänsyn till hur viktig denna aspekt är för arbetet med att förebygga penningtvätt och finansiering av terrorism bör det, i enlighet med de nya internationella normerna, införas mer specifika och detaljerade bestämmelser om identifiering av kunder och eventuella verkliga förmånstagare (’beneficial owners’) och om kontroll av deras identitet. Därför

är det viktigt att fastställa en exakt definition av ’verklig förmånstagare’. Om de enskilda förmånstagarna till en juridisk enhet eller konstruktion, exempelvis en stiftelse eller trust, ännu inte har fastställts och det därför är omöjligt att identifiera en enskild person som verklig förmånstagare, skulle det räcka med att identifiera den kategori personer som skall bli stiftelsens eller trustens förmånstagare. Detta krav bör inte inbegripa identifiering av enskilda personer inom denna kategori personer.

(10) De institutioner och personer som omfattas av detta direktiv bör i enlighet med direktivet fastställa och kontrollera de verkliga förmånstagarnas identitet. …

…

(15) Eftersom den allt hårdare kontrollen inom den finansiella sektorn har föranlett personer som sysslar med penningtvätt och finansierar terrorism att söka alternativa metoder för att dölja ursprunget av vinning av brott och eftersom sådana kanaler skulle kunna användas för att finansiera terrorism, bör skyldigheterna när det gäller att förebygga penningtvätt och finansiering av terrorism omfatta livförsäkringsförmedlare och tillhandahållare av tjänster till truster och företag.

…

(46) Eftersom målet för detta direktiv, nämligen att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism …”

4 I artikel 2.1 i direktiv 2005/60 avgränsas den personkrets som omfattas av dess tillämpningsområde:

”Detta direktiv skall vara tillämpligt på följande:

1) Kreditinstitut.

2) Finansiella institut.

3) Följande juridiska eller fysiska personer vid utövandet av deras yrkesmässiga verksamhet:
   a) Revisorer och skatterådgivare.
   b) notarier och andra oberoende jurister …

      …
   c) Tillhandahållare av tjänster till truster eller bolag utöver dem som avses i leden a och b.

   …”

5 Artikel 3 i direktivet har följande lydelse:

”I detta direktiv används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

…

7) ’tillhandahållare av tjänster till truster och företag’: en fysisk eller juridisk person som affärsmässigt tillhandahåller någon av följande tjänster till tredje part:
   a) Bildande av företag eller andra typer av juridiska personer.

…”

Tjeckisk rätt

6 Lag nr 253/2008 om vissa åtgärder mot legalisering av inkomster från kriminell verksamhet och för att motverka finansiering av terrorism, i dess ändrade lydelse (nedan kallad lagen om penningtvätt), införlivar direktiv 2005/60 i tjeckisk rätt.

7 Enligt artikel 2.1 h led 1 i lagen om penningtvätt, som utgör införlivandet i nationell lagstiftning av artikel 2.1 led 3 c jämförd med artikel 3 led 7 a i direktiv 2005/60, förstås med ”person som omfattas av skyldigheter” i den mening som avses i denna lag ”varje person … som tillhandahåller tjänster till en annan person bestående i bildandet av juridiska personer”.

8 Enligt artikel 2.3 i lagen om penningtvätt gäller följande:

”En person som inte utövar verksamheterna i punkt 1 som yrkesmässig verksamhet, med undantag av de personer som anges i punkt 2 c och d, anses inte som en person som omfattas av skyldigheter.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

9 Corporate Companies är en juridisk person etablerad i Prag (Tjeckien), vars bolagsändamål består i försäljning av ”*ready-made*”-bolag, det vill säga bolag som redan är registrerade i handelsregistret. Corporate Companies utför dessa försäljningar genom att överföra sina andelar i dessa bolag till kunderna.

10 Enligt ett yttrande av den 18 augusti 2015 inledde Finansministeriet en kontroll av huruvida Corporate Companies iakttog de skyldigheter som fastställs i bland annat lagen om penningtvätt.

11 Corporate Companies ansåg sig inte vara en ”person som omfattas av skyldigheter” enligt denna lag och väckte talan vid Městský soud v Praze (Stadsdomstolen i Prag, Republiken Tjeckien) med yrkande om att det skulle fastställas att den kontroll som inletts av Finansministeriet var rättsstridig.

12 I sin dom av den 25 maj 2016 slog Městský soud v Praze (Stadsdomstolen i Prag) fast att Corporate Companies omfattas av artikel 2.1 h led 1 i lagen om penningtvätt. Den domstolen har härvidlag påpekat att denna bestämmelse gäller personer som, inom ramen för sin affärsverksamhet, bildar juridiska personer för sina kunder, oberoende av om detta sker på kundens begäran eller om de juridiska personerna bildas i syfte att inkluderas i en portfölj av erbjudanden för potentiella kunder. Městský soud v Praze (Stadsdomstolen i Prag) ogillade därför Corporate Companies talan.

13 Corporate Companies överklagade detta avgörande till den hänskjutande domstolen och gjorde därvid gällande att det bedriver verksamhet bestående av bildande av företag för egen räkning och på egen bekostnad. Sökanden har hävdat att eftersom den inte har någon egendom som tillhör andra personer vid bildandet av bolagen, kan den inte vara en ”person som omfattas av skyldigheter” i den mening som avses i artikel 2.1 h led 1 i lagen om penningtvätt. Corporate Companies bolagsändmål är inte i egentlig mening bildandet av företag för kunder, men även om det skulle anses att det bedriver en liknande verksamhet kan det dock inte betraktas som en ”person som omfattas av skyldigheter”, i den mening som avses i denna lag, eftersom det inte bildar dessa bolag i en kunds namn eller för en kunds räkning, vilket innebär att det inte kan anses fungera som bulvan för sina kunder.

14 Mot denna bakgrund beslutade Nejvyšší správní soud (Högsta förvaltningsdomstolen, Tjeckien) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till domstolen:

”Omfattas personer som i sin affärsverksamhet säljer bolag som redan har registrerats i handelsregistret och bildats för försäljning (så kallade *ready made*-bolag), vars försäljning genomförs genom överföring av ett innehav i det dotterbolag som de säljer, av artikel 2.1 led 3 c jämförd med artikel 3.7 a i direktiv 2005/60?”

Prövning av tolkningsfrågan

15 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 2.1 led 3 c i direktiv 2005/60, jämförd med artikel 3 led 7 a i samma direktiv, ska tolkas så, att en person som den som är i fråga i det nationella målet – vars verksamhet består av försäljning av bolag, som den själv har bildat utan någon föregående begäran från potentiella kunder för att säljas till dessa kunder, genom en överföring av andelar i kapitalet i det bolag som säljs – omfattas av dessa bestämmelser.

16 I förevarande fall framgår det av beslutet om hänskjutande att Corporate Companies bildar juridiska personer och införlivar dem i sin portfölj i syfte att överlåta dem till potentiella kunder och, vid överlåtelse, överför sina andelar i kapitalet i det bolag som säljs till köparen. De bolag som bildas på detta sätt utövar inte någon verksamhet. Det rör sig således om tomma skal som endast existerar i en portfölj som bildats av Corporate Companies i avvaktan på en försäljning.

17 Enligt artikel 2.1 led 3 c i direktiv 2005/60 är det tillämpligt på tillhandahållare av tjänster till truster eller bolag utöver dem som avses i leden 3 a och 3 b. Enligt artikel 3 led 7 a i detta direktiv avses i detta direktiv med ”tillhandahållare av tjänster till truster och företag” varje fysisk eller juridisk person som affärsmässigt tillhandahåller tredje part tjänster bestående av bildande av bolag eller andra juridiska personer.

18 Det framgår alltså av själva lydelsen av artikel 3 led 7 a i direktiv 2005/60 att varje fysisk eller juridisk person vars verksamhet består i att tillhandahålla en kund en viss tjänst, nämligen bildande av bolag eller andra juridiska personer, omfattas av de skyldigheter som föreskrivs i detta direktiv.

19 Såsom den spanska regeringen har påpekat i sitt skriftliga yttrande tillhandahålls en sådan tjänst både när en tredje part ger en fysisk eller juridisk person i uppdrag att starta ett företag i eget namn och för egen räkning och när en tredje part köper ett företag som bildades redan av denna person uteslutande för försäljning.

20 Till skillnad från vad Corporate Companies har gjort gällande är den omständigheten att ett sådant bolag har bildats av denna person på begäran av en kund eller att det har bildats för att senare säljas till en potentiell kund inte relevant för tillämpningen av denna bestämmelse.

21 I artikel 3 led 7 a i direktiv 2005/60 görs det nämligen för det första inte någon skillnad mellan dessa två situationer.

22 Vidare finns det inte något i direktivet som tyder på att unionslagstiftarens avsikt var att från tillämpningsområdet för artikel 3 led 7 a utesluta personer som ägnar sig åt sådan kommersiell verksamhet som Corporate Companies utövar.

23 Slutligen kan ett sådant undantag inte vara förenligt med direktivets syfte.

24 I detta avseende ska det påpekas att direktivet, såsom framgår av såväl rubriken som skälen i direktivet, har till syfte att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism (se, för ett liknande resonemang, dom av den 25 april 2013, Jyske Bank Gibraltar, C-212/11, EU:C:2013:270, punkt 46).

25 Såsom framgår av skälen 1 och 2 i direktivet kan nämligen kriminella verksamheter ha betydande negativa effekter på den finansiella sektorns sundhet, integritet, stabilitet och rykte och i slutändan på den inre marknaden.

26 Bestämmelserna i direktiv 2005/60 är i högsta grad av förebyggande karaktär, i den mån de syftar till att enligt en riskbaserad metod inrätta ett antal förebyggande och avskräckande åtgärder för att effektivt bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism och för att bevara det finansiella systemets soliditet och integritet. Dessa åtgärder är avsedda att förhindra eller i vart fall så långt som möjligt försvåra dessa verksamheter genom att i detta syfte upprätta hinder, på de olika stadier som dessa aktiviteter kan innehålla, för penningtvätt och finansiering av terrorism.

27 I detta sammanhang är syftet med direktiv 2005/60 att ålägga vissa personer, på grund av deras delaktighet i genomförandet av en transaktion eller en verksamhet av ekonomisk karaktär, ett visst antal skyldigheter, bland annat identifiering och kontroll av kundens och den faktiska aktörens identitet, erhållande av information om föremålet för och den avsedda arten av de ekonomiska förbindelserna, samt skyldigheten att rapportera eventuella indikationer på penningtvätt eller finansiering av terrorism till behöriga myndigheter.

28 För det första utgör ett bolag en lämplig struktur för att genomföra både penningtvätt och finansiering av terrorism, eftersom det gör det möjligt att dölja olagligt erhållna medel, som tvättas genom detta företag, och att finansiera terrorism genom företaget. För det andra utgör identifiering av kunder en avgörande åtgärd för att förhindra dessa verksamheter, såsom anges i skäl 9 i direktiv 2005/60. Det förefaller därför rimligt att unionslagstiftaren har föreskrivit att bildandet av en sådan struktur av en person eller ett företag, i en tredje parts namn, ska omfattas av den kontroll som föreskrivs i direktivet. Därigenom inrättas ett första hinder som syftar till att avskräcka personer som planerar att använda ett bolag för att underlätta sådan verksamhet.

29 En sådan prövning är desto viktigare när bildandet av bolaget i sig utgör en transaktion som på grund av sin natur uppvisar en hög risk för penningtvätt och finansiering av terrorism, på grund de finansiella transaktioner som denna transaktion vanligtvis inbegriper, såsom ett tillskott av kapital och, i förekommande fall, egendom från den som bildar bolaget. Sådana transaktioner kan nämligen underlätta för denne att införa olagliga inkomster i det finansiella systemet, varför det är viktigt att identiteten avseende kunden och alla faktiska aktörer bakom transaktionen kontrolleras och därför att personer som i sin verksamhet bildar ett bolag för en tredje part omfattas av de skyldigheter som följer av direktiv 2005/60.

30 Domstolen påpekar att sådana risker inte bara uppstår när ett företag bildas av en person i dennes näringsverksamhet för en tredje parts räkning och i den tredje partens namn utan även när, som i förevarande fall, ett bolag som bildats av en person i dennes näringsverksamhet enbart i syfte att säljas till potentiella kunder faktiskt säljs till en kund genom överföring till kunden av andelarna i detta bolag.

31 Den tolkning av artikel 3 led 7 a i direktiv 2005/60 som Corporate Companies förespråkat, nämligen att en person vars verksamhet består i att sälja denna typ av bolag inte omfattas av bestämmelsen, skulle ge dem som tvättar pengar och dem som finansierar terrorism ett idealiskt verktyg för att kringgå det första hinder som unionslagstiftaren har infört i syfte att förhindra att dessa bolag används för dessa verksamheter.

32 Avsaknad av skyldigheter, avseende förebyggande av penningtvätt och finansiering av terrorism, för en person som Corporate Companies, däribland en skyldighet att kontrollera kundens identitet och den faktiska aktörens identitet, skulle för det första ge anonymitet till de faktiska förvärvarna av de sålda företagen och de personer som handlar på deras vägnar och för det andra göra det möjligt att maskera ursprunget och syftet med överlåtelsen av egendom genom dessa bolag.

33 Med andra ord skulle en sådan tolkning av artikel 3 led 7 a i direktiv 2005/60 främja just det som direktiv 2005/60 avser att förhindra.

34 Mot bakgrund av det ovan anförda ska tolkningsfrågan besvaras på följande sätt. Artikel 2.1 led 3 c i direktiv 2005/60, jämförd med artikel 3 led 7 a i samma direktiv, ska tolkas så, att en person som den som är i fråga i det nationella målet – vars näringsverksamhet består i försäljning av bolag som den själv har bildat, utan någon föregående begäran från de potentiella kunderna, för att säljas till dessa kunder genom en överföring av andelar i kapitalet i det bolag som säljs – omfattas av dessa bestämmelser.

Rättegångskostnader

35 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

Artikel 2.1 led 3 c i Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG av den 26 oktober 2005 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism, jämförd med artikel 3 led 7 a i samma direktiv, ska tolkas så, att en person som den som är i fråga i det nationella målet – vars näringsverksamhet består i försäljning av bolag som den själv har bildat, utan någon föregående begäran från de potentiella kunderna, för att säljas till dessa kunder genom en överföring av andelar i kapitalet i det bolag som säljs – omfattas av dessa bestämmelser.

Underskrifter